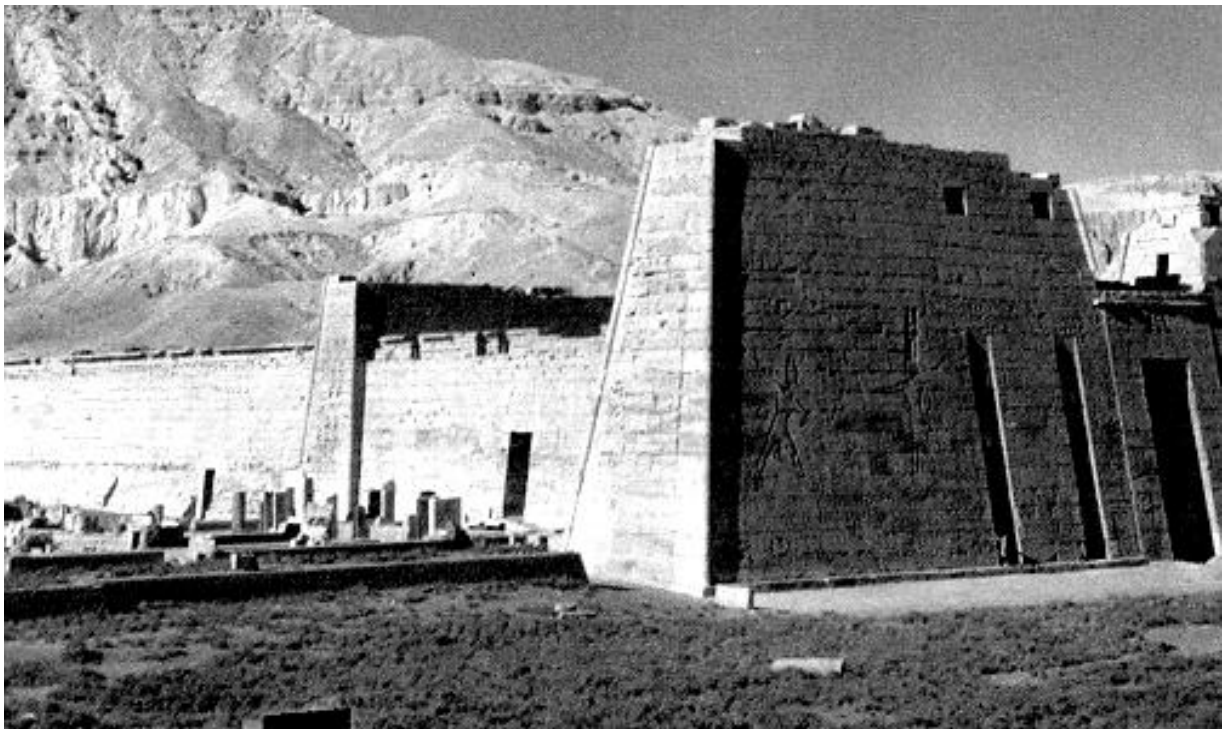

I Drottningarnas Dal, som ligger intill de gravfält vi nyss besett, besåg vi Prins Amon-cho-peshfus grav. Han dog ung vid 12 års ålder och var son till Ramses II. Bilderna i graven var vackra och visa hur fadern leder sin son till underjordens gudar. Vackra målningar och en tom granitsarkofag. I ett hörn av gravkammaren stod en glasmonter med mumien av ett dödfött foster, troligen ett syskon. Graven är placerad invid moderns, Titi's grav, vilken även besågs. Efter en förhall leder en lång gång till ett kapell med flera små sidorum. Den är mycket förstörd av tidigare gravplundrare. I ett av sidorummen konstaterade jag en resonanstön vid en mycket låg ton, som tyder på att ett rum säkerligen måste finnas intill.

Besöket avslutades med en tur till Medinet Habu, som är en samling av tre till varandra slutande tempel - Thotmes III, Ramses III och prinsessan Amenartis. Stora gårdar, pyloner och pelarsalar karaktäriserar denna skapelse. Ramses-templet är bättre bibehållet än Ramesseum. Inuti de första pylonerna eller murarna leder smala, branta trappor i tvenne avsatser upp till murens topp, varifrån man har en vacker utsikt över nejden med Memnonkolosserna, Nilen och Luxor i fjärran. En del av hieroglyferna, som alla var i djuprelief, voro mer än en decimeter djupt inhuggna vilket talar för att texten avsågs bli bevarad i all evighet och icke skulle kunna utplånas. I Ramses II:s paviljong strax väster om templet, fanns rum avsedda till toaletterum. Även badrum förefanns, där badkaret var en plan yta på golvet med en kant av ca 1 dm höjd runtom. Avloppshål fanns på ena kortsidan. Tydligt användes badkaret som en vattensamlare vid duschande.

Medinet Habu

Tina och Ann-Hild som ju inte var med idag var trötta på tempel, stenar, pelare, guda- och konungabilder och på guidens uttorkningar av praktiskt taget varje scen som fanns på väggarna. Ann-Hild - som särskilt tappert alltid lyssnat på hans tal om bilderna, om alla färgbilder och hieroglyftexter och åtljytt hans uppmaningar att se på pelarna vilka än hade öppna kapitäl än slutna - hade faktiskt tröttnat på Ramses den andre.

På eftermiddagen en shoppingrunda. Lennart köpte en bok ”Isis och Osiris” och en silversked med emalj- och guldinläggningar. På kvällen flyttade vi över till Winter-Palace hotel, ty Luxor Hotell skulle stängas för en månad.

Att anteckna om dagens upplevelser är att den har bjudit på gräl tre gånger. Vid Drottningarnas Dal kom vår guide Fawy i häftigt gräl med vakterna som inte kunde läsa och inte förstodo att den introduktionsskrivelse jag fått av Generaldirektör Shukry gällde för fyra personer. Vakterna, som nästan gick handgripligt tillväga, ansåg att papperet gällde blott en person och ville ha inträdesavgift för Lennart. Nåväl vår guide segrade, men den högljudda, skrikande dispyten ekade faktiskt i Drottningarnas Dal.

Nästa episod rörde inte oss. Den inträffade vid återfärden, då vår nilbåt släpades uppåt längs Nilens västra strand. En kvinna med en stor säck hö eller torkade stjälskar på huvudet påträffades av en vaktare av majsfälten. Han slog säcken av huvudet på henne, slog henne flera gånger och jagade iväg henne. Men hon var tapper och återvände snart försiktigt och nappade till sig sin säck.

Nästa dispyt ägde rum mellan betjäningen som kom från Luxor-Hotel med vårt bagage och betjäningen på Winter-Palace. Personalen på Winter-Palace ville ta hand om bagaget och bära in väskorna, men det var en sju à åtta stycken betjänare som kom från Luxor-Hotel med våra grunkor. En hade bara Lennarts kamera om sin hals och en bar bara en av våra hattar. Men med skulle de och visa att de utförde ett arbete. Och så blev det gräl mellan de två grupperna. Jag tror att Luxor-personalen segrade och fick den åtrådda dricksen av Lennart. Vi hade ju strängt taget inte med saken att göra. Det var ingen flyttning för vår del. Portiern på Luxor Hotel hade nämligen bara meddelat oss att vi flyttades över till Winter-Palace Hotel som drives av samma direktion och att de skulle föra över sakerna senare på kvällen åt oss.

Fredagen den 9 oktober. Damerna svek oss åter. Tina har tröttnat på alla utflykter och det är kanske inte så underligt, det är en tröttande värme och då hon inte förstår engelska och inte kan följa med vad guiden säger så är det mera tröttande än roligt för henne. De stod på terrassen och vinkade åt oss när vi roddes över till västsidan med vår guide och välpackade lunchkorgar för färd till Dendera. Dendera ligger ca 6 mil norr om Gurna. Trots att det på kartan bara finns en väglinje utritad såväl från Esna till Gurna som från Gurna till Dendera - och det alltså borde vara lätt att hitta är det ganska besvärligt att hitta rätt väg när den delar sig och man måste se till att man kommer rätt mellan kanalerna. Till och med Fawy, vår guide, måste fråga ett par gånger såväl vid färden från Esna, som nu till Dendera.

För att folket skall komma över kanalerna är ofta en tjock lina spänd strax över vattnet från strand till strand. Nilen sjunker nu omkring 1 dm per dag. Vägen, som stundtals gick fram på en bank mellan kanaler och översvämmade områden, tycks för folket vara sådan att man med Edvard Perssons ord kan säga ”att leva på en landsväg hela sitt liv”, ty på vägslänterna kryllade det med folk och deras boskap, får, getter, åsnor och kameler, och här har de sitt uppehälle. Många kvinnor hade sina sländor med sig och spunno garn.

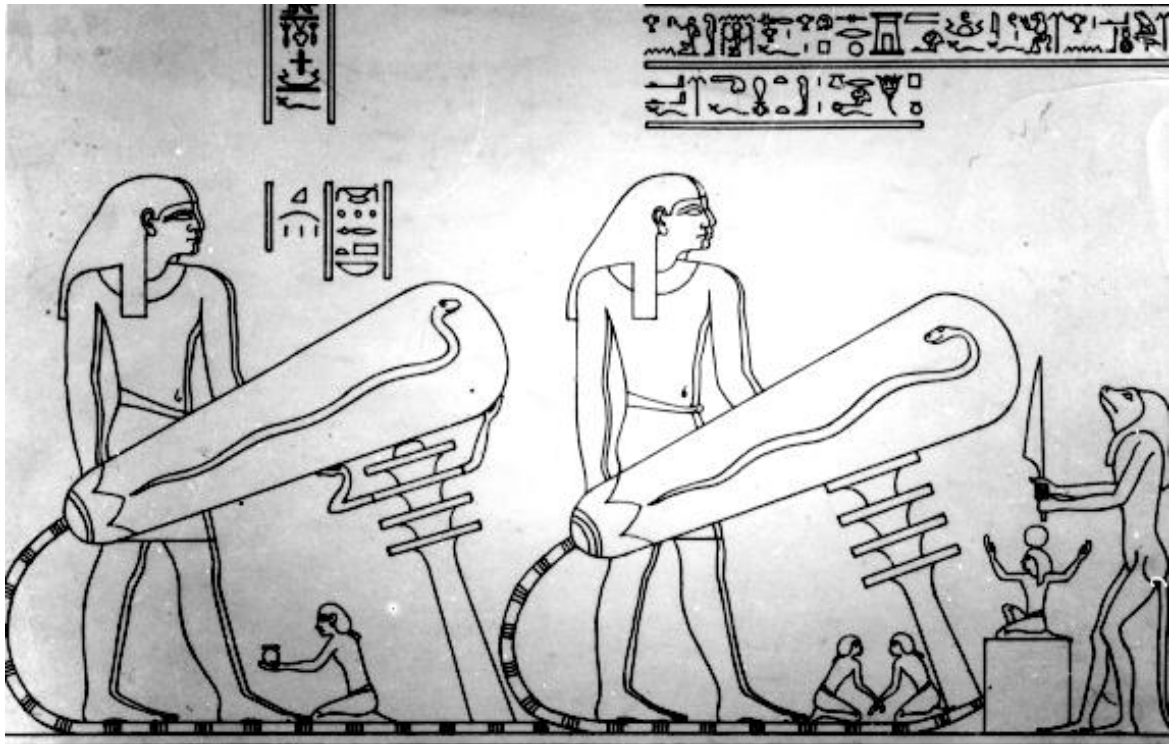
I Denderatemplet finns det på tempelgården ett ”födelse”-tempel, Horustemplet, och det är ofullbordat. På gårdens västra sida reser sig sedan Hathortemplet, vilket för mig hade det största intresset. Inuti försalen eller pronsus uppbäres taket av 18 mäktiga pelare. Takets syd- och nordsida är försett med den raka zodiaken av vilken vi tog några bilder. Efter kort besök i olika rum anslutna till den lilla och stora offersalen som är från templets yngsta period, ptolméertiden, gick vi ned i krypta nummer 4, som är från 6:e dynastien och alltså nästan lika

Dendera. Hathortemplets ingångspylon.

Lennart med filmkamera på Hathortemplets tak.

”Lamp”-bilderna i Hathortempels krypta 4

Lamporna är prydda med en orm - serf. Från den lotusprydda änden av kolven utgår en kabel som går till den lilla lådan på vilken gudinnan Maat-ka-re sitter.

gamla som pyramiderna, för att studera de s.k. lamp-bilderna, bilder som jag anser representerar elektriska lampor. Några sådana bilder finns även i rum V och X. Här nere är så trångt att det inte går att fotografera. Jag fick faktiskt här lösningen på ett av de problem jag länge sökt lösa. ”Lamporna” är inte kartuschlinjer, vilket Shukry ansåg när jag talade med honom, utan de äro välvda upphöjningar på vilka ormen är ingraverad. Ormen är inte heller Ureus-ormen utan en srf - seref - vilket ord betyder värme eller hetta. ”Lamporna” har alltid en ”lotus-kalk”-infattning. Lotus -ssn- betyder den lysande, den strålande. Och den lilla gudinna som Mariette säger representera en ”okänd” gudinna synes heta Maat-ka-re, det namn som för övrig drottning Hatshepsut tog sig , vilket namn betyder ”utsänder kraft, ljus och värme”. Gudinnan sitter på en liten låda, kanske en ackumulator från vilken sladdar leder till ”lamporna” som stödes av de isolatorliknande s.k. heliga pelarna, djed. Gudinnan har båda armarna uppsträckta till att utgöra ka-tecknet, tecknet för kraft, och har på sitt huvud solskivan Ra eller Re, som utgör sinnebilden för ljus och värme. Det syns inte vara något tvivel om att dessa ”lamp”-bilder visa kännedom om elektricitet på ett tidigt stadium i den egyptiska kulturen, en sak som jag tidigare alltid förfäktat, och som jag härnere ville ha bevis för.

Sedan gick vi längs en i sydväggen förefintlig trappa upp på taket. Strax över försalen, åt öster,

finnas två Osiris -tempel sida vid sida. En del kallar det ena templet för Isis-tempel. I det nordliga templet, som alltså är uppe på taket till det stora Hathor-templet, har ett av rummen i taket en rund zodiak. Eftersom originalet till denna rundzodiak togs av Napoleon och fördes till Paris, där det nu finns, är det nuvarande taket blott en gipskopia. Zodiaken är märklig därför att den visar två djurkretsar, något förskjutna i förhållande till varandra, vilket måste betyda att de egyptiska prästerna/astronomerna har observerat en förskjutning av himmelspolen, enligt vad jag tror den händelse som i Bibeln att ”solen stod stilla i Ajalons dal”.

Bassängen vid Dendera. 15 meter djup

Rundzodiaken, Dendera

Trappor leda upp ytterligare till taket på Osiristemplet, varifrån man har en vacker utsikt över trakten vida omkring. Ovanpå Hathor-templets nordvästra hörn finns uppe på taket en s.k. Hathor-kiosk. Den är utan tak. Norr om templet finns en helig bassäng, som uppgavs vara Kleopatras badbassäng. Det är den vanliga ceremonibassängen som finns vid de flesta tempel. Efter tempelbesöket och studierna intog vi lunchen under några palmer öster om templet. Där finns visserligen en raststuga, men den var nybyggd och ännu ej öppnad. Vi satte därför upp vårt pick-nick bord i det fria med fårhjordar, åsnor, kameler och ungar runt omkring oss. Kamelerna är tjuvrade på ett enkelt sätt genom att frambenen bundits ihop med ca 3 dm lång bindning. Den gör att kamelerna blott långsamt kan röra sig, i synnerhet som de är passgångare, d.v.s. de för fram ena sidan fötter samtidigt på en gång och så den andra sidans nästa gång. Med den utförda hopbindningen av frambenen blir det lite svårt för dem att balansera och de får bekväma sig med att röra sig ytterst sakta och försiktigt. Lunchen smakade oss ypperligt, men den var alltför riklig och det som blev över, och det var inte lite, fick herdarna runt omkring oss dela. Och de såg glada ut åt det nya tillskottet i sin dagliga meny.

Lunchrast vid Dendera

Vägen Luxor - Dendera, som går på Nilens västra strand liknar en svensk dålig gruslandsväg, och man kan hålla högst 40 km/tim. Men på grund av det ideliga mötandet med får och kameler mitt på vägen samt en buss som fått motorfel och som stod mitt i vägbanan tog den 6 mil långa vägen oss två och en halv timme. I en liten stad, Ballas, gör man huvudsakligen de lerkrus som också kallas just Ballas. Ett sådant inköpte vi. De flesta små husen i Ballas är faktiskt byggda av defekta Ballas-krukor med lera emellan, sådana som gått sönder och ej gått att sälja. Det är inte så dumt, luften i krukorna ger god värmeisolering, mot hettan på dagen och kylan på natten. Efter återkomsten till Gurna satte vi in bilen i "garaget". Så en skön segeltur över Nilen. Segelturerna hör faktiskt till det behagligaste här. Nästa dag är det alltså meningen att vi skall hämta hem den och föra den över till Luxorsidan varvid vi åka ned till Esna igen. Så roddes vi ånyo över till Luxor och Winter Palace. Winter-Palace är det förnämsta hotellet i Luxor. Det är vackert, modernt och storstilat. Det har stor solaltan samt nedanför densamma en mycket stor parkträdgård med dansbana. Ett av parkträden, som hade

hängande luftrötter - annars är det mest dadel- och solfjäderspalmer - blommade just, och dess mörkröda blommor påminde om Amaryllis, dock med en mera sluten trätt och med en böjd begynnelse del av tratten. Ja det är inte så lätt att beskriva en ny blomma, den skall egentligen ses.

Lördagen den 10 oktober. Vi roddes över för sista gången till Nilens västra strand för att hämta bilen. Även nu svek oss damerna, vi skulle ju köra bilen tillbaka via Esna och den vägen fick damerna nog av förra gången, och vi hade bara guiden med oss. Den som äger det enkla garaget heter Ahmed Osman, och tycks vara någon bekant eller släkting till vår guide. Han skulle ha 150 PT för de sex dagarna bilen stått där och det blir 22,50 i svenska pengar alltså betydligt mer än för ett förstklassigt garage i Europa. På västsidan är det besvärligt med alla souvenirsäljarna, som vill sälja amuletter och ”äkta” skarabéer, mumieimitationer, Nefertitebilder etc. Men säger man ”motasheker” till dem så blir de inte enträgna. Det betyder ungefär - ‘tack, jag har’. Ann-Hild, som var riktigt utledsen på dom sa en gång till dem hårt på svenska ”att man inte kan få gå ifred”. Det tycktes de också förstå ty de försvann med ens.

På vägen till Esna kan man hålla ca 30-40 km/t. En ny erfarenhet mötte oss då vi svängde in på vägbanan till Esna-dammen. Just då öppnades densamma för båtar som skulle igenom. Oturligt. Vägbanan stängdes av medelst en tunn ståltråd, och så började brospannet långsamt, oändligt långsamt vridas för hand. Sen gick det lika långsamt för 5 à 6 ”botts” att passera på nedfärd för Nilen. Därefter skulle tre ”botts” jämte några smärre nilbåtar, felucker, passera uppåt, och alla dessa båtar roddes mot strömmen och det gick inte fort. Och så samma långsamma takt på stängningsproceduren av spannet och stängandet av dammluckorna, till vilka stora svängnycklar släpades fram, och sedan började männen långsamt gå runt med svängarmarna.

Vi undrade just vilka efterblivna europeiska ingenjörer som gjort denna så primitiva skötselordning utan motorbetjäning vid den annars ganska imponerande ingenjörsskapelse som dammen är. Inte lär det vara tyskar. Vi gissade på engelsmän. Är det riktigt gissat männe? Under färden från Gurna till Esna fick vi ytterligare en inblick i vardagslivet härnere. Längs landsvägen går en järnväg och det var intressant att se att även järnvägen var en folkets vandringssväg. Hela karavaner av folk och tungt lastade åsnor såg vi i en flera kilometer lång rad på vandring i spåret och det tåg, som kom efter tutade i ett. Ja det är i Egypten sådant går för sig.

Vägen vid Esna

Mer och mer fick vi erfara att vattnet för Egypten är vad blodet är för kroppen, det livselixir som föder landet och kring vilket allt rör sig. Det vattnas och vattnas och vattnas. Otaliga brunnsvängel-öskar, shadoufer, var i verksamhet längs vår väg. Skopor efter skopor sänktes, fylldes, lyftes och hälldes ur. Skopor som för det mesta var som stora, halvrunda sår eller bunkar, rymmande gott och väl en trettio liter. Timme efter timme öses vatten upp från Nilen eller kanalerna till högre upp belägna bevattningsdiken. Dessutom hämtas vatten av kvinnor i stora lerkrutor som de bär på huvudet. Ofta hjälper de varandra att lyfta upp på huvudet det fyllda tunga kruset. Och männen hämtar vatten i skinnsäckar, som de lägger på ryggen på sin åsna. Skinnsäcken är gjord av urblåst djurskinn, av ko eller buffel, med ben och halsöppningen hopknutna. De fyllas genom en ben- eller halsöppning. Hur ofta rengörs en sådan säck manne?

Vattenbufflarna ligga nedsänkta med huvudet och näsan i vattenytan och njuta av vattnets någorlunda skyddande svalka, och barn simmar och plaskar i kanalernas gulbruna slamvatten. Nilens vatten luktar på ett särskilt sätt, det är inte en god lukt. Nilen sjunker alltjämt och i de frilagda områdena av gytta passar man på att suga upp i gropar och plantera majsplantorna innan jordskorpan blir för hård. Här gäller att skynda på ty den brännande solen gör lerskorpan snart stenhård. Nilen är på annat sätt en livsnerv. På den går den tunga trafiken, under det att blott lättare trafik går på de usla vägarna, som därför tydligen inte behöver vara bättre än de är - fast en stackars europeisk bilist ställer andra krav på dem. Nilen påstås komma att sjunka ytterligare 7 meter, och då kommer öar fram, som inte synas nu.

Bevattningsanläggning av typ Saqia.

Mitt för Luxor finns ett par sådana öar till vilka man vid lågvatten kan bila från Gournasidan, och sedan har båtbesättningarna bara en hälften så bred Nilflod att ro och segla över. För närvarande var bredden en kilometer. Trapporna vid Luxor ned till vattenytan, av vilka vi ursprungligen såg de fyra översta på den övre avsatsen, fortsätta nedåt i flera avsatser. Härigenom komma bilder att tagas av trakten vid högvatten och vid lågvatten att få en rätt olika karaktär.

Vi har bestämt oss för att på söndagen åka ut till Karnak igen, och på måndag resa vi till Assuan. Eftersom vi nu är trötta på de Egyptiska vägarna och vägen till Assuan lär vara ännu

Ann-Hild, Tina och Henry m.fl. i felouckan.

Vår roddare på felouckan Bernhard

sämre än dem vi hittills åkt på, har vi bestämt att vi åka tåg, och det blir bara Lennart och jag som gör färden.

Lennart lät tvätta bilen och göra den i ordning efter alla ökenresorna på västsidan Nilen. Det mjölfina Nilslamsdammet här tränger in överallt och luftfiltret kollapsar fort och oljan blir så tjock att man måste byta motorolja varje gång man tankar bensin. Efter resan Gurna-Edfu-Luxor - 20 mil ungefär - låg dammet millimetertjockt på instrumentbrädan! Bilen placerades mitt på gatan. Lennart fick en stol att sitta på och bredvid satt guiden på en bensindunk. Här tycks guiderna, eller dragomanerna som de även kallas, vara måna om sina släktingar och bekanta. När vi köpte film förde oss guiden till en butik hans bror ägde. Den som översåg bilen var en kusin. Den som hade garaget på västsidan, i Gurna, var en bekant eller släkting. Han har en släkting i Assuan, som han sänt ett brev till och bett honom ta hand om oss när vi kommer dit. Han skall möta oss vid stationen med bil och visa oss sevärdheterna, stenbrotten, dammen etc. Båtarna som vi ros över med har guiden alltså ordnat och är tjenis med besättningen. Han ville från första början att vi skulle ta det färd sättet och inte den ångare som går mellan Luxor och Gurna. Båtarna heter Gilbert och Bernardo, vars friska och spänstiga pojkar sjunger sina upprepade sånger då de rör. De är nubier och guiden Fawy tyckes efter utseendet att döma även vara nubier. Roddarnas fötter, med vilka de taga spjörn mot sittbrädan, är täckta av garvad, sprucken grå hud påminnande om elefantens hud. När de dragit båten tillräckligt långt längs stranden, ibland trampande i gyttjan till knäna, hänga de sig ett tag vid båtsidan och plaska av fötterna, innan de äntra upp och griper de otympliga och tunga årorna.

Söndagen den 11 okt. Vi åkte till Karnak ett tag igen och fotograferade den heliga sjön. Den var 137 m lång och 82 m bred med sitt-terasser på ena kortsidan, tydligen för åskådare. Det måste alltså ha försiggått något på denna sjö eller simbassäng som kunde samla åskådare. En alabastergång har lett dit från templet. Säkert firades här på heliga båtar mysterier liknande dem Herodotos talar om i Sais och som de i Edfu, vilkas ritual man ännu har kvar.

Dessutom tittade vi lite noggrannare på den avbrutna obeliskspetsen. Den var 10 m lång och ca 1.6 m i fyrkant vid spetsen och 2 m vid den avbrutna delen. Ingen radioaktivitet spårades. Lennart tog med bandspelaren upp den ton som obeliskens gav ifrån sig vid ett lätt slag mot dess spets. En ytterligare vädursallé går mot den heliga sjön vid gudinnan Mut's tempel. Här vid Karnak-templet finns det alltså rester av tre vädurssfinxalléer, en mot Nilen, en mot Luxor och en mot Mut-templet.

Vid sextiden kom Abdou Fawy till oss, och i vår bil åkte vi till hans hem i en fattig stadsdel med trånga gator och mängder av trashankar i gränderna. Han hade fått en tomt av sin far och på den byggt sitt hus i tre våningar. Det är ganska ovanligt med trevåningshus. I tredje våningen höll han getter, som skulle slaktas till Ramadan, varvid han skulle ge hälften till de fattiga, sade han. När en förnäm egypter, som Fawy var, har getter i tredje våningen i sitt stadshus, förstår man att Gurnabefolkningen som är bönder gärna vill ha sina djur med sig i de nya bostäderna. Fawy's hus såg ut som ett vanligt enkelt hus i Luxor. Vi togs emot i ett "finrum", stort som en mycket liten "jungfrukammare" i Sverige, ca 3,5 m långt och 2,5 m brett. Väggarna kala, med några inramade tänkespråk ur Koranen samt ett Nasserporträtt som enda prydnader. Jo, det fanns också en inramad Agfa-förstoring, en reklambild av ett par vackra badnymfer, och ett par pappersblad på vilka uppklistrats några kort av familjemedlemmar. Fönstret utan glas och gardiner var försett med ett par gallerstänger. Låga sittbäddar på långsidorna och ena kortsidan och ett enkelt träbord i mitten var hela möblemangset. När vi bänkat oss fick vi sitta där vi satt ty mer plats övrig fanns inte. Han har sju barn. Åldern visste han inte, men eftersom ett av barnen inte fått kallelse till skolan så var det alltså inte sex år än. Efter en stund kom en något äldre son in med fem fyllda koppar med

Karnak. Hatshepsuts obelisk

oerhört sött men gott té - med vattenbuffelmjök - samt ett par fat med kakor. Jag åt två kakor, de var goda och liknade och smakade som en svensk vetebulle med en syltklick i toppen på den. En sorts bakelse som endast Ann-Hild smakade på smakade tydligen inte så bra, för hon stoppade den oätta halvan i sin handväska. Jag rökte en cigarett som han bjöd på. En ny omgång té måste vi trots protester ta emot. Jag fick dricka ur Tinas kopp också och fick på det sättet tre koppar té. Så kom en del av hans barn in i det trånga rummet och hälsade, och till

slut, när vi frågade efter hans fru kom även hon, en tjock matrona. Han sa att man får ha flera hustrur, men om man har fyra, blir det fyra klänningar i stället för en och fyra näsdukar o.s.v. Det blir kostsamt, och han var nöjd med en hustru och hade nog av henne, sa han. På Ann-Hilds fråga varför alla kvinnor går svartklädda svarade han att alla kvinnor som är över 15 år går svartklädda utomhus. Inomhus går de däremot klädda hur som helst och småflickor får klä sig hur som helst även utomhus. Flickor som gifter sig måste vara över 16 år och ha läkarintyg på detta, men ibland fuskar de och skickar en äldre syster till läkaren, så det händer att flickor gift sig när de varit 13 år. En flicka som inte blivit gift när hon fyller 21 anses hopplöst överårig och kan inte bli gift såvida hon inte är mycket rik. När alla var ute ett tag och ordnade med téet, sa jag att om de nu stängde och låste dörren var vi fångade som i en fängelsecell, vilket kanske ger en aning om rummets atmosfär. När han bjöd oss hem till sig sa Fawy att det är sällan som någon främling får komma hem, men han tyckte så bra om oss att han gärna ville visa oss sitt hem, som han var mycket stolt över. Han talade om att Farouk, som var ogift, hade stora jordagods, men att Nasser nu styckar sönder de stora godsena. Det är dock i praktiken inte bra, ty de smärre jordbitarna kan inte skötas så bra i saknad av redskap. Han var glad att Egypten sluppit ifrån Farouk och engelsmännen. Engelsmännen hindrade medvetet all

Ann-Hild vid den "sjungande obelisk".

utveckling. Tio procent delar de bättre lottade ut till de fattiga strax före festmånaden Ramadan. Han gör så också till de fattiga i gränderna kring hans trots allt enkla hus. Och Nasser låter bygga skolor än här och än där, omtalade han vidare. På engelsmännens tid var

det ävenledes beslutat om byggandet av skolor - officiellt - men genom mutor från engelsmännen, kunde man få de behöriga att låta bli att bygga skolorna, allt i akt och mening att hålla folket nere. En icke alltför ljus bild av engelsmännens kolonialpolitik i Egypten som han gav oss. Folket skulle arbeta hårt åt dem gratis, och de själva, engelsmännen, taga hem förtjänsten, som gav dem möjlighet att hålla stora slott och gods i England. Jag tänkte nu på mina reflexioner angående Esna-dammen och vilka som byggt den. Efter en timme tog vi avsked av vår värd och hans familj, en erfarenhet rikare beträffande hur enkelt och påvert, enligt våra begrepp - en välsituerad egyptier lever. En guide tjänar 15 kr om dagen, mot 1 kr för den vanliga arbetaren, och han räknas tillhöra den bättre delen av medelklassen. Hans hustru fick naturligtvis inte vara med inne i rummet hos oss. I rummet fanns en elektrisk lampa hängande ned från taket i en sladd utan armatur, och han verkade helt stolt över att ha elektricitet och vatten i sitt hus. Han nämnde att Egypten nu söker finna malmer. Värdefull järnmalm finns i Assuan och guldförekomster i Nubien. Angående kvinnan omtalade han att hon får gifta sig när hon blir 15 år. Bli de ej gifta före tjugo, bli de för gamla, ty de chansera fort. Efter 15 år bär alla kvinnor svarta kläder och svart slöja när de går ut, men inomhus kan de vara färgrikt klädda.

Måndagen den 12 okt. Lennart och jag åkte till Assuan, där genom vår guides försorg en ny guide mötte vid stationen. Han kände omedelbart igen oss, fast han aldrig sett oss eller vi honom. Han förde oss till stenbrotten och till Assuandammen, denna mäktiga skapelse, som reglerar Nilens vatten. Dammen är över 2 kilometer lång med en höjd av 51 meter. Dammuren är vid basen 30 meter tjock och vid toppen 11 meter och 180 vattenportar som släpper igenom vattnet. Vid ena sidan möjliggörs sju i följd liggande slussanordningar, att fartyg kan slussas upp eller ned längs Nilen. Därefter seglade vi till Elefantine-ön och Lord Kitcheners ö. På denna senare ö har Lord Kitchener samlat alla slag av träd och palmer till en försöksodling. Hela ön är en enda stor trädgårdsanläggning.

Därefter passerade vi med båten Aga Kahns villa, där hans änka nu bor en del av året. Uppe på höjden ovanför avtecknade sig mot himlen hans ståtliga mausoleum eller gravmonument. Till slut tittade vi också på Nilometern, en från forntiden härstammande i klippan insprängd mätare av Nilvattenståndet. I närheten av Nilometern fanns rester av et Chnumtempel, som delvis grävts fram ur den bebyggelse som täckt templet, denna här i Egypten så vanliga företeelse att man byggt sina torftiga hus över gamla tempel och gravar.

Intressantast för mig var dock besöket i det söder om Assuan liggande stenbrottet. Här ligger den berömda ofullbordade monoliten, som var avsedd att en gång bli den största obelisk som något öga skådat. Den är 42 m lång och vid basen ca 4 m i fyrkant. Den är frilagd på översidan och de tvenne långsidorna, men är ännu inte frihuggen längs den fjärde vid berggrunden fasthängande undre långsidan. Guiden omtalade naturligtvis samma sak som man får läsa i alla guideböcker att dessa kolosser togs loss från klippan på så sätt att det borrades en hel mängd hål vari det drevs in pluggar som sedan fuktades med vatten. Härigenom kom trätt att svälla och spränga loss stenarna.

Guiden och Lennart på den liggande obeliskan.

Han talade även om hur dessa kolosser restes. Det gjordes en hög sandås, på vilken obeliskan släpades upp och sedan grävdes sanden försiktigt bort så att obeliskan började luta allt mer för att så småningom stå upprätt på sin plats. Jag skall inte använda många ord för att vederlägga dessa enligt min åsikt barnsliga teorier. Jag kunde nämligen omedelbart fastslå att obeliskan inte togs fram genom borrhål som proppades med trä som fick svälla. Det sades också att arbetet upphörde när obeliskan av en jordbävning rämnade och fick sprickor. Jag synade stenkolossen mycket noga. Det fanns inte den ringaste spricka i den, den är alltså helt.*) Jag stod nere i ett av de djupaste sidodikena och stampade och då ljud en dov ton från stenklumpen, visande att ingen spricka fanns.

*) Anmärkningen är egendomlig. Labib Habachi anger i sin bok *The Obelisks of Egypt* klart hur det finns en spricka c:a 15 m från basen nära botten av schaktet. Boken utkom först 1977, 15 år efter Henrys död. L.K.